

ROZVOJ VENKOVA A PROGRAM SAPARD

Od roku 1991 existuje v České republice Program obnovy venkova, na který je od roku 1994 finančně přispíváno ze státního rozpočtu. V roce 1998 byly v jeho rámci poprvé podporovány „Integrované projekty venkovských mikroregionů“. Tímto krokem se naše republika přihlásila k principům integrovaného rozvoje venkova, vyhlášeným zeměmi Evropské unie již v roce 1996 v Corkské deklaraci a potvrzeným Agendou 2000. Další významnou hybnou silou se pro integrovaný rozvoj venkova stal program SAPARD.

Program je jedním z předvstupních nástrojů EU určený pro deset kandidátských zemí. Název programu byl vytvořen z počátečních písmen slov Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development, česky Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova. Kandidátské země mohou Program SAPARD využívat v časovém rozmezí roku 2000 až 2006, maximálně však do konkrétního data jejich vstupu do Evropské unie. Program přinese venkovu a zemědělství nejen finanční prostředky, ale především má napomáhat kandidát-

ským zemím při řešení konkrétních úkolů pro zavádění *acquis communautaire*, vztahujícímu se ke společné zemědělské politice (CAP) a také umožnit kandidátským zemím předem si osvojit náročná pravidla strukturálních fondů EU a vybudovat potřebné instituce. V tomto ohledu je považován za důležitý nástroj.

Cílem Programu SAPARD je tedy přispět:

- a) k realizaci *Acquis communautaire* týkajících se Společné zemědělské politiky (CAP) a souvisejících politik;

b) k řešení prioritních a specifických problémů spojených s trvale udržitelnými změnami v sektoru zemědělství a ve venkovských oblastech v kandidátských zemích.

Podle nařízení Rady (ES) č. 1268/1999 jsou v kandidátských zemích podporována zejména opatření na:

- zvýšení konkurenceschopnosti zemědělské prvovýroby,
- zpracování zemědělských produktů s vyšší přidanou hodnotou, jež lépe vyhovují požadavkům trhu a zásadám zdravé výživy, jakož i podpory odbytu těchto produktů,
- zavádění kvalitativních norem, vyšší úroveň hygieny a objektivních metod hodnocení kvality,
- dokončení pozemkových úprav jako nástroje vyřešení vlastnických práv k jednotlivým pozemkům,
- zlepšení životního prostředí a infrastruktury ve venkovských oblastech;
- vytváření podmínek pro rozvoj malého a středního podnikání ve venkovských oblastech.

Na základě strategie rozvoje zemědělství a venkovských oblastí a ve spojení s ostatními nástroji pro období před přistoupením k EU definuje Plán rozvoje zemědělství a venkova ČR pro období 2000–2006 tři priority:

1. Zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství a zpracovatelského průmyslu.
2. Trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí.
3. Podmínky pro plné využití Plánu.

Pro tyto priority jsou v souladu se zásadami Evropské unie pro rozvoj venkova připravena v Programu SAPARD

odpovídající opatření.

Evropská unie ročně uvolní pro všech deset kandidátských zemí z Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu (EAGGF) na program SAPARD částku 520 milionů EUR. Po vstupu každé země do Evropské unie jí vzniká nárok na poskytnutí finanční pomoci v rámci politiky Společenství, zejména pak ze Strukturálních fondů, a přestává z programu SAPARD čerpat. Česká republika může ročně čerpat 22 milionů EUR. Pro sektor zemědělství znamená podpora EU v rámci programu SAPARD ročně přibližně 540 milionů Kč, pro sektor rozvoj venkova 270 milionů Kč. Z národního rozpočtu jsou zajištěny potřebné finanční zdroje na spolufinancování programu.

Evropská Komise stanovila 3 základní podmínky pro spuštění programu SAPARD:

1. Připravit Plán rozvoje zemědělství a venkova České republiky na období 2000–2006.

Tento základní programový dokument pro program SAPARD v České republice byl vypracován Ministerstvem pro místní rozvoj ve spolupráci s Ministerstvem zemědělství.

2. Uzavřít víceletou finanční dohodu mezi Českou republikou a Komisí Evropských společenství jménem Evropského společenství (VFD), která stanoví technický, právní a správní rámec pro provádění Programu rozvoje zemědělství a venkova a jakýchkoliv dodatků k němu v České republice na celé jeho období 2000–2006.
3. Vytvořit Agenturu SAPARD. V České republice byly ustavena jediná Agentura SAPARD, jejíž generální ředitel je přímo podřízen ministrovi zemědělství.

Se svými 7 regionálními pracovišti plní funkci:

- implementační (informuje potenciální příjemce, vyzývá k podávání žádostí, vybírá projekty, kontroluje žádosti z hlediska termínů i podmínek přijatelnosti, specifikuje smluvní závazky ve smlouvách uzavřených mezi Agenturou SAPARD a příjemci pomoci, provádí předběžné – ex-ante, před začátkem – kontroly na místě, monitoruje postup realizovaných projektů, podává zprávy o postupu realizace opatření na základě monitorovacích indikátorů atp.),
- platební (sestavuje finanční plán, kontroluje požadavky na platby, autorizuje platby, provádí platby, zaúčtovává závazky, platby a pohledávky, sestavuje plány kontrol, provádí průběžné a následné kontroly na místě).

V rámci Agentury je také ustaven řídicí orgán.

Posuzování projektů spadajících pod opatření 2.1 Obnova a rozvoj vesnic a venkovské infrastruktury a 2.2 Rozvoj a diverzifikace hospodářských činností zajišťující rozmanitost aktivit a alternativní zdroje příjmů deleguje na základě písemné dohody Agentura SAPARD na Ministerstvo pro místní rozvoj.

Tato opatření usilují o zlepšení kvality života a životního prostředí ve venkovských oblastech, jakož i podmínek pro podnikatelské činnosti, o vytváření nových pracovních míst stejně jako příležitostí podnikání, a tím chtějí přispívat ke stabilitě osídlení a snížení odlivu obyvatel z venkovských oblastí. Tak by se měla vytvářet důležitá základna pro vznik nových pracovních příležitostí, zejména v souvislosti s rozvojem cestovního ruchu, a pro zlepšení bydlení a sociální program obcí. Tato opatření mají přispívat také k realizaci jiných opatření díky zlepšení životních podmínek zemědělců a podnikatelů ve venkovských oblastech a zlepšení infrastruktury na podporu jejich činnosti.

Příjemcem finančních prostředků opatření 2.1 je venkovský mikroregion, sdružení obcí, zastoupené starostou pověřené obce, splňující stanovené parametry. Je tvořen seskupením obcí kolem přirozeného centra (malého města nebo velké vesnice), má minimální počet 3000 obyvatel, možná jsou však rovněž větší seskupení do cca 30 000 obyvatel nebo oblasti o rozloze cca 30 000 hektarů. Konkrétní rozsah území

Opatření	Proporce prostředků EU
<i>Opatření k zajištění zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství a zpracovatelského průmyslu:</i>	<i>(60,5 %)</i>
1.1: Investice do zemědělského majetku	15,8 %
1.2: Zlepšování zpracování a marketingu zemědělských produktů a produktů rybolovu	16,2 %
1.3: Zlepšování struktur pro kontrolu kvality, pro kvalitu potravin a ochranu spotřebitele	8,8 %
1.4 : Meliorace a pozemkové úpravy	19,7 %
<i>Opatření k zajištění trvale udržitelného rozvoje venkovských oblastí:</i>	<i>(34,3 %)</i>
2.1: Obnova a rozvoj vesnic a venkovské infrastruktury	15,6 %
2.1a: Obnova a rozvoj vesnic	(10,4 %)
2.1b: Rozvoj venkovské infrastruktury	(5,2 %)
2.2: Rozvoj a diverzifikace hospodářských činností zajišťující rozmanitost aktivit a alternativní zdroje příjmů	15,8 %
2.3: Metody zemědělské produkce určené k ochraně životního prostředí a uchování krajiny	2,9 %
<i>Opatření k zajištění podmínek pro plné využití Programu:</i>	<i>(3,2 %)</i>
3.1: Zlepšování profesního vzdělávání	2,1 %
3.2: Technická pomoc	1,1 %
<i>Technická pomoc EU</i>	<i>2%</i>

musí vycházet z místních podmínek. Maximální hranice je 50 000 obyvatel.

Projekt mikroregionu sestává z integrované strategie rozvoje příslušného venkovského mikroregionu, sdružení obcí, připravené s účastí veřejnosti a musí zahrnovat dílčí projekty nejméně tří specifických aktivit.

Podpora může být poskytnuta na následující činnosti:

- Opatření: 2.1. a) Obnova a rozvoj vesnic
- Obnova a následné využití obytných a hospodářských budov, včetně objektů s památkovou a historickou hodnotou, modernizace bytů, vždy se zachováním venkovské tradice, obnova nebo výstavba základního občanského vybavení.
 - Vytvoření nových obecních zařízení na podporu začínajících podniků (objekty a plochy pro podnikatelské aktivity, školící a vzdělávací zařízení, veřejná tržiště), nezisková pomoc obce.
 - Obnova nebo úprava návší, zeleně, parků a okolní krajiny, obnova a vycištění vodních ploch, hrází a břehů, náprava škod na životním prostředí.
 - Zřízení středisek ICT umožňujících veřejnosti přístup k internetu.

Opatření: 2.1. b) Rozvoj venkovské infrastruktury

- Obnova místních komunikací (včetně průjezdných úseků silnic III. třídy a účelových komunikací), zřízení nebo rozšíření veřejné dopravy (pokud jde o závazek služby ve veřejném zájmu), obnova nebo výstavba infrastruktury, zejména kanalizace, čištění odpadních vod a vodovodů.
- Výstavba nebo obnova zařízení pro využití obnovitelných zdrojů energie – zařízení a budovy využívající spalování biomasy, větrné farmy, solární kolektory,

zařízení pro třídění odpadu, výrobu bioplynu a jeho distribuci. Opatření: 2.2. se zaměřuje na podporu aktivit vytvářejících alternativní zdroje příjmu pro osoby, které ztratily své zaměstnání nebo jejichž aktivity, zejména v zemědělství, nevytvářejí příjem dostačující k existenci. Usiluje o diverzifikaci aktivit zemědělců, zakládání a rozvoj malých a středních podniků mimo zemědělství, lepší odbyt výrobků a rozvoj venkovské turistiky. Výše uvedené činnosti tvoří důležité předpoklady pro zlepšení sociálně ekonomické situace obyvatel ve venkovských oblastech.

Realizace projektů v rámci tohoto opatření musí být založena na programu rozvoje obce nebo strategii rozvoje mikroregionu. Podnikatelské projekty budou moci být v rámci tohoto opatření podpořeny, jestliže zahrnují některou z následujících činností nebo několik z nich:

- založení a rozvoj (výstavba, rozšíření, přestavba, modernizace, inovace) malých a středních podniků ve venkovských oblastech, působících ve výrobě, obchodních a jiných službách, staveb-

nictví, turistiky, v oblasti obnovitelných zdrojů energie, využívání odpadu jako druhotné suroviny, informačních technologií, poradenství;

- odbyt tradičních řemeslných výrobků a předmětů regionálního zájmu jako součásti místních nebo regionálních kulturních a společenských aktivit - tradiční trhy, jarmarky, festivaly, slavnosti, poutí atd.
- diverzifikace aktivit místních rodin zemědělců doplňující výrobou a službami souvisejícími se zemědělstvím nebo výrobou potravin, agroturistikou, pro-

Fáze	Kroky pracovního postupu			Prolínající činnost
	číslo	název	věcný obsah	
ÚVODNÍ PROJEKČNÍ PŘÍPRAVA	1	Úvodní analýza	<ul style="list-style-type: none"> • analytický údaj - 1 • analytický údaj - 2 • analytický údaj - 3 • • analytický údaj - n 	MONITORING A HODNOCENÍ
	2	SWOT analýza	<ul style="list-style-type: none"> • silné stránky • slabé stránky • příležitosti • rizika 	
	3	Vize	<ul style="list-style-type: none"> • strategické cíle • priority 	
	4	Vlastní předmět projektu	<ul style="list-style-type: none"> • realizační akce - 1 • realizační akce - 2 • realizační akce - 3 • • realizační akce - n 	
REALIZACE PROJEKTU	5	Realizační příprava	<ul style="list-style-type: none"> • technické projekty • organizační projekty • finanční zabezpečení • správní řízení • • apod. 	
	6	Realizace	<ul style="list-style-type: none"> • výstavba • zřizování • organizování 	

Schéma č.1 Postup přípravy a realizace mikroregionálního projektu

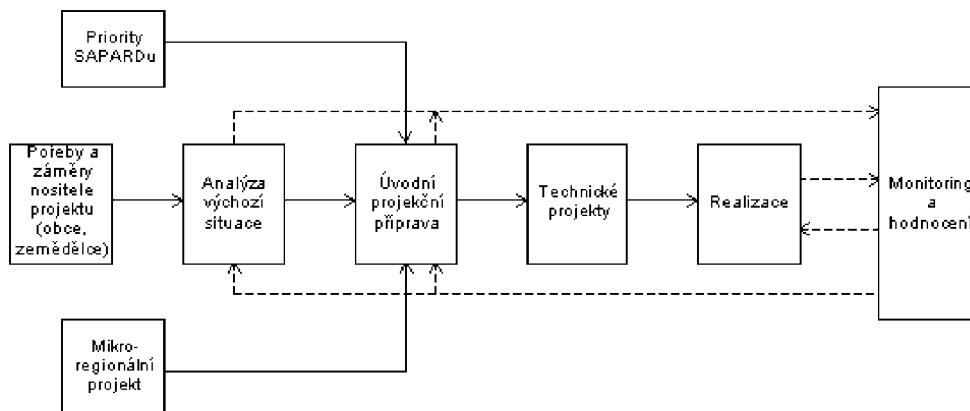

Schéma č.2 Příprava a realizace individuálního projektu, který chce využít prostředky z Programu SAPARD

RP MMR	2.1 a)	2.1 b)	2.1. celkem	2.2.	RP MMR celkem
02PS	30	17	47	27	74
03CB	31	16	47	29	76
04UL	16	13	29	7	36
05HK	34	20	54	28	82
06BR	35	19	54	22	76
07OL	38	22	60	17	77
08OP	29	22	51	8	59
Celkem	213	129	342	138	480

Tab. č.1 Počet podaných projektů pro opatření 2.1 a 2.2

Zdroj: MMR

RP MMR	2.1 a)	2.1 b)	2.1. celkem	2.2.	RP MMR celkem
02PS	9	2	11	0	11
03CB	7	4	11	11	22
04UL	4	1	5	2	7
05HK	12	1	13	10	23
06BR	9	7	16	7	23
07OL	4	2	6	8	14
08OP	5	1	6	1	7
Celkem	50	18	68	39	107

Tab. č.2 Počet přijatých projektů pro opatření 2.1 a 2.2

Zdroj: MMR

- dukcí biomasy – v převážně zemědělských oblastech;
- d) venkovská turistika a její koordinace, cyklistika, rekreační a rehabilitační jízda na koních, vodní turistika a rekreační a sportovní činnost - v oblastech vyznačujících se přírodními zdroji, rekreačním potenciálem, kulturním dědictvím a živými tradicemi a v pohraničních regionech;
- e) obnova a následné využití zanedbaných zemědělských budov pro podnikatelské aktivity uvedené v bodech a), b), c);
- f) informační služby pro podniky v souvislosti s pracovními příležitostmi pro ženy a mladé lidi.

Postup přípravy a realizace mikroregionálního projektu je náročný proces, jednotlivé kroky a náležitosti shrnuje schéma č. 1.

Stejně tak je složitá a náročná příprava a realizace individuálního projektu, který chce využít prostředky z Programu SAPARD (schéma č. 2).

První kolo přijímání žádosti v programu SAPARD bylo vyhlášeno k 15. dubnu 2002 s uzavírkou 15. května 2002 a v září 2002 bylo ukončeno podepisování smluv s příjemci pomoci. Pro první kolo byly určeny prostředky plánované v programu SAPARD pro roky 2000 a 2001.

Na regionálních pracovištích Ministerstva pro místní rozvoj, která jsou zodpovědná za projekty spadající pod opatření 2.1 a 2.2 bylo zaevidováno celkem 480 projektů.

Kvalitních projektů zaevidovaných za prioritu 2 v programu SAPARD bylo mnoho, protože obce byly na program SAPARD dlouhodobě připravovány. Navíc samy mají dlouhodobé zkušenosti z přípravy projektů i v rámci národních programů nebo PHARE a ze zkušeností vyplývá, že jsou připraveny rychle reagovat na jakékoliv administrativní omezení. Vzhledem k limitovaným finančním prostředkům byl podán v opatření 2.1. čtyřnásobný objem projektů. U opatření 2.2. byl převis projektů nižší. Přijato bylo 107 projektů.

Také ve druhém kole se nejvíce podaných projektů týkalo opatření 2.1 Obnova a rozvoj vesnic a venkovské infrastruktury a 2.2 Rozvoj a diverzifikace hospodářských činností zajišťující rozmanitost aktivit a alternativní zdroje příjmů Celkem to bylo 391 žádostí, z toho 269 se týkalo opatření 2.1. Dobrou zprávou pro rozvoj venkova je také velký zájem o opatření 1.4 Meliorace a pozemkové úpravy.

Program SAPARD nepochybně navázal na Program obnovy venkova. V současné době se však oba programy zásadně liší. Program obnovy venkova je určen pro malé projekty (většinou do 300 tis. Kč) jednotlivých malých obcí (do 1000 obyvatel).

PhDr. Ludmila Kašparová

Kartogram č. 1 Přehled zaevidovaných/přijatých projektů v regionu NUTS II - Regionech soudržnosti